

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА ЗА XI КЛАС
КОМПОНЕНТ *ЛИТЕРАТУРА*
(ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Обучението по литература в XI клас е насочено към диференциране и систематизиране на овладените знания и придобитите умения в предходните класове чрез практическото им приложение върху литературни творби, в които като основни се открояват общочовешките теми за родното и чуждото, миналото и паметта, обществото и властта, живота и смъртта, природата, към развиване и диференциация на уменията за тълкуване на литературен текст (съчетаващо обяснение на структурни елементи и изказване на разбран смисъл на текста) съобразно естетическите, тематично-проблемните и жанровите му характеристики и към изграждането на комуникативните компетентности на учениците.

Очакваните резултати в областта на социокултурните компетентности са свързани с диференцирането на ценностния и проблемния контекст, в който различни като естетическа концепция текстове полагат и интерпретират общочовешки теми, и със съотнасянето на естетически оценъчни гледни точки с индивидуалния опит на учениците, а също и с познаването на отношенията автор – текст – читател и с уменията за оценяване на начини на въздействие на текст.

Очакваните резултати в областта на литературните компетентности са свързани с уменията за тълкуване на различни като тематичен, ценностен, проблемен и жанров избор текстове и с овладяването на знания и умения, свързани с изразните средства на езика. Литературните компетентности се изграждат на базата на посочените в програмата творби и на други тематично близки текстове по избор на учителя, включително и от съвременната българска литература.

Очакваните резултати в областта на комуникативните компетентности са свързани с уменията за създаване на есе и на интерпретативно съчинение, с интерактивните умения на ученика за културно изразяване и творчество, с развиване на неговите изследователски умения и творческо въображение.

ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ОБУЧЕНИЕТО В КРАЯ НА КЛАСА

ОБЛАСТИ НА КОМПЕТЕНТНОСТ	ЗНАНИЯ, УМЕНИЯ И ОТНОШЕНИЯ
СОЦИОКУЛТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Определя ценности и норми, проблеми и конфликти, заложи в интерпретацията на общочовешки теми (<i>родното и чуждото, миналото и паметта, обществото и властта, животът и смъртта, природата</i>) в художествени творби, и ги съотнася помежду им.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в художествени творби ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с общочовешки теми (<i>родното и чуждото, миналото и паметта, обществото и властта, животът и смъртта, природата</i>), и аргументирано обосновава и защитава</p>

	<p>собствена позиция по тях.</p> <p>Свързва изучените творби от българската литература с имената на техните автори, с жанровете, с героите, със сюжетите, с мотивите и с основните им теми.</p> <p>Идентифицира и оценява в художествени творби специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с общочовешка тема (<i>родното и чуждото, миналото и паметта, обществото и властта, животът и смъртта, природата</i>).</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна задача – творческа, интерактивна или по изследователски проект.</p>
ЛИТЕРАТУРНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Различава в художествени творби интерпретации на общочовешки теми (<i>родното и чуждото, миналото и паметта, обществото и властта, животът и смъртта, природата</i>) и тълкува тези интерпретации съобразно тяхната специфика.</p> <p>Разпознава жанрове на литературата.</p> <p>Тълкува художествени творби съобразно жанровете и/или родовете им характеристики.</p> <p>Разпознава литературни похвати, тропи и фигури и обяснява значението им за специфични интерпретации на общочовешка тема в художествени творби.</p> <p>Съпоставя интерпретации на една и съща общочовешка тема в художествени творби и конструира връзки между творбите.</p>
КОМУНИКАТИВНИ КОМПЕТЕНТНОСТИ	<p>Създава с определена комуникативна цел есе по житейски проблем, интерпретиран в една или в няколко художествени творби.</p> <p>Създава интерпретативно съчинение по проблем върху художествена творба.</p> <p>Спазва книжовните езикови норми.</p> <p>Анализира и критично оценява свои и чужди текстове според осъществяването на комуникативните им цели.</p>

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
<p>I. Родното и чуждото</p> <p>I.1. „Железният светилник“ (Д. Талев)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Железният светилник“.</p> <p>Тълкува „Железният светилник“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за родното и чуждото в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между жанровите характеристики на „Железният светилник“ и естетически специфичната интерпретация на темата за родното и чуждото в творбата.</p>	

	Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Железният светилник“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>родното и чуждото</i> , аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.	
I.2. „Бай Ганьо журналист“ (А. Константинов)	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за родното и чуждото в „Бай Ганьо журналист“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Тълкува „Бай Ганьо журналист“ съобразно естетически специфичната интерпретация на темата за родното и чуждото в нея.</p> <p>Познава значението на понятието ирония.</p> <p>Разпознава иронията в „Бай Ганьо журналист“ и обяснява значението ѝ в контекста на специфичната интерпретация на темата за родното и чуждото в текста.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Бай Ганьо журналист“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>родното и чуждото</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно изследователски проект, свързан с творческата история и критическата рецепция на „Бай Ганьо“.</p>	ирония
I.3. „Балкански синдром“ (Ст. Стратиев)	<p>Познава значението на понятието комедия.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на комедията, проявени в „Балкански синдром“.</p> <p>Тълкува „Балкански синдром“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за родното и чуждото в нея.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Балкански синдром“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>родното и чуждото</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Балкански синдром“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>родното и чуждото</i>.</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна творческа задача, свързана с поставяне на сцена на „Балкански синдром“.</p>	комедия
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	междутекстовост
II. Миналото и паметта		
II.1. „Паисий“	Разпознава жанрови характеристики на одата, проявени в „Паисий“.	

(Ив. Вазов)	<p>Тълкува „Паисий“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в нея.</p> <p>Идентифицира сравнения, метафори, метонимии в „Паисий“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Паисий“ и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Паисий“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>миналото и паметта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Паисий“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>миналото и паметта</i>.</p>	
<p>II.2. „История“ (Н. Вапцаров)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „История“.</p> <p>Тълкува „История“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „История“ и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „История“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>миналото и паметта</i>.</p>	
<p>II.3. „Ноев ковчег“ (Й. Радичков)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на романа, проявени в „Ноев ковчег“.</p> <p>Тълкува „Ноев ковчег“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между жанровите характеристики на „Ноев ковчег“ и естетически специфичната интерпретация на темата за миналото и паметта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Ноев ковчег“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>миналото и паметта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	
<p>III. Обществото и властта III.1. „Борба“ (Хр. Ботев)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за обществото и властта в „Борба“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Борба“.</p> <p>Тълкува „Борба“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за обществото и властта в нея.</p>	<p>оксиморон</p>

	<p>Познава значението на понятието оксиморон.</p> <p>Идентифицира метафори и оксиморони в „Борба“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за обществото и властта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Борба“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>обществото и властта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Борба“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>обществото и властта</i>.</p>	
<p>III.2. „Андрешко“ (Елин Пелин)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за обществото и властта в „Андрешко“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на разказа, проявени в „Андрешко“.</p> <p>Тълкува „Андрешко“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за обществото и властта в нея.</p> <p>Идентифицира персонажната система и метафори в „Андрешко“ и обяснява значението им в контекста на естетически специфичната интерпретация на темата за обществото и властта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Андрешко“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>обществото и властта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Намира, подбира, извлича и обработва съобразно няколко критерия информация от различни източници, за да изпълни самостоятелно конкретна интерактивна задача, свързана с организиране и провеждане на дебат за <i>обществото и властта</i>.</p>	
<p>III.3. „Приказка за стълбата“ (Хр. Смирненски)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за обществото и властта в „Приказка за стълбата“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Тълкува „Приказка за стълбата“ съобразно естетически специфичната интерпретация на темата за обществото и властта в нея.</p> <p>Идентифицира персонажната система и метафори в „Приказка за стълбата“ и обяснява значението им в контекста на естетически специфичната интерпретация на темата за обществото и властта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Приказка за стълбата“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>обществото и властта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	

	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	
<p>IV. Животът и смъртта</p> <p>IV.1. „До моето първо либе“ (Хр. Ботев)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за живота и смъртта в „До моето първо либе“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „До моето първо либе“.</p> <p>Тълкува „До моето първо либе“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за живота и смъртта в нея.</p> <p>Идентифицира метафори в „До моето първо либе“ и обяснява значението им в контекста на специфичната интерпретация на темата за живота и смъртта в творбата.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „До моето първо либе“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>живота и смъртта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „До моето първо либе“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>живота и смъртта</i>.</p>	
<p>IV.2. „Новото гробище над Сливница“ (Ив. Вазов)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за живота и смъртта в „Новото гробище над Сливница“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „Новото гробище над Сливница“.</p> <p>Тълкува „Новото гробище над Сливница“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за живота и смъртта в нея.</p> <p>Описва структурирано отношенията между лирическите характеристики на „Новото гробище над Сливница“ и естетически специфичната интерпретация на темата за живота и смъртта в творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Новото гробище над Сливница“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>живота и смъртта</i>.</p>	
<p>IV.3. „Крадецът на праскови“ (Ем. Станев)</p>	<p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за живота и смъртта в „Крадецът на праскови“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p>	

	<p>Разпознава жанрови характеристики на повестта, проявени в „Крадецът на праскови“.</p> <p>Тълкува „Крадецът на праскови“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за живота и смъртта в нея.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Крадецът на праскови“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>живота и смъртта</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p>	
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба по избор на учителя от българската литература, невключена в учебното съдържание.</p>	
<p>V. Природата</p> <p>V.1. „При Рилския манастир“ (Ив. Вазов)</p>	<p>Разпознава родови характеристики на лириката, проявени в „При Рилския манастир“.</p> <p>Тълкува „При Рилския манастир“ съобразно родовите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в нея.</p> <p>Идентифицира ценности и норми, проблеми и конфликти, с които е обвързана интерпретацията на темата за природата в „При Рилския манастир“, и обяснява отношенията между тях във връзка със социокултурния контекст на създаването на творбата.</p> <p>Идентифицира и оценява в „При Рилския манастир“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>природата</i>.</p>	
<p>V.2. „Градушка“ (П. Яворов)</p>	<p>Разпознава жанрови характеристики на поемата, проявени в „Градушка“.</p> <p>Тълкува „Градушка“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в нея.</p> <p>Съпоставя с личния и с обществения си опит интерпретирани в „Градушка“ ценности и норми, проблеми и конфликти, свързани с <i>природата</i>, аргументирано обосновава и защитава позиция по тях.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Градушка“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>природата</i>.</p>	
<p>V.3. „Спи езерото“ (П. П. Славейков)</p>	<p>Познава значението на понятието лирическа миниатюра.</p> <p>Разпознава жанрови характеристики на лирическата миниатюра, проявени в „Спи езерото“.</p> <p>Тълкува „Спи езерото“ съобразно жанровите характеристики на творбата и естетически специфичната интерпретация на темата за природата в нея.</p> <p>Идентифицира и оценява в „Спи езерото“ специфични начини за въздействие и за внушение на определена гледна точка, свързана с <i>природата</i>.</p>	<p>лирическа миниатюра</p>
	<p>Конструира междутекстови връзки между трите творби, посочени към темата.</p> <p>Конструира междутекстови връзки на една творба, посочена към темата, с друга творба</p>	

по избор на учителя от българската литература, неключена в учебното съдържание.

В часовете за развиване на комуникативните компетентности в компонента *ЛИТЕРАТУРА* се предвиждат 18 часа върху следните теми:

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Есе по житейски проблем, интерпретиран в една или в няколко художествени творби	Познава особеностите на есето. Създава есе по житейски проблем, интерпретиран в една или няколко художествени творби. Спазва книжовните езикови норми. Анализира и критично оценява свои или чужди есета по житейски проблем.	
Интерпретативно съчинение по проблем върху една художествена творба	Познава особеностите на интерпретативното съчинение. Създава интерпретативно съчинение по проблем върху една художествена творба. Спазва книжовните езикови норми. Анализира и критично оценява свои и чужди интерпретативни съчинения по проблем върху литературен текст.	

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖИТЕЛНИТЕ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет **БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА** в XI клас е 108 часа – 54 часа за български език (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности) и 54 часа за литература (от които 18 часа за развиване на комуникативните компетентности).

Седмичният брой часове за изучаване на учебния предмет БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА в XI клас е 3 часа – 1,5 часа за български език (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности) и 1,5 часа за литература (от които 0,5 час за развиване на комуникативните компетентности).

Препоръчително разпределение на часовете в компонента ЛИТЕРАТУРА:

За нови знания	38 %
За упражнения	39 %
За преговор	6 %
За обобщение	6 %
За контролни и за класни работи	11 %

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Съотношение при формиране на срочна и на годишна оценка:

Текущи оценки от устни и от писмени изпитвания	60 %
Оценки от контролни и от класни работи	20%
Оценки от други участия (работа в часовете, изпълнение на домашни работи, работа по групи и др.)	20 %

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	Създаване на писмени и устни текстове, съобразени с книжовните езикови норми. Извличане и обработване на информация от текстове в съответствие с книжовните езикови норми.
Умения за общуване на чужди езици	Превод от и/или на чужд език на (откъси от) литературни текстове, интерпретиращи темите за <i>родното, природата, смъртта, властта и насилието, миналото и паметта</i> . Съпоставяне на изучените в часовете по литература текстове с текстове, изучени в часовете по чужд език, въз основа на обща принадлежност към естетическо направление или жанр.
Дигитална компетентност	Използване на книги от електронни библиотеки и на други електронно базирани информационни източници за изпълнение на конкретна интерактивна, творческа и/или по изследователски проект задача.

	Използване на мултимедия за представяне на продукти от изпълнение на конкретна интерактивна, творческа и/или по изследователски проект задача.
Умения за учене	Самонаблюдаване и наблюдаване на съучениците, упражняване на самоконтрол при изпълняване на дидактически и/или комуникативни задачи, както и при учене с цел определяне на собствените силни и слаби страни, на собствения стил на учене.
Социални и граждански компетентности	Съпоставяне и различаване на литературни и исторически повествования за всекидневния живот. Съпоставяне и различаване на историческите и литературните интерпретации на общочовешки теми.
Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество	Изразяване на впечатления, чувства, настроения, мисли, позиции по проблеми с помощта на различни езици – вербален, визуален (в т.ч. и изобразителен), музикален. Избиране на готови или изработване на оригинални визуални и/или музикални илюстрации към текст.